

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ

© Швиданенко Г. О., 2017

Висвітлено проблеми інноваційного розвитку суб'єктів господарювання у контексті ціннісних орієнтацій. Наведена сутність дефініції “економічна реальність”, її концептуальні контури та елементний склад. Досліджено категорію “цінності”, їх темпи та передумови трансформації, ієрархія та форми функціонування. Розглянуто особливості інноваційного розвитку на основі ціннісних орієнтацій з обґрунтуванням цілей діяльності компаній та оптимізації параметрів ресурсного забезпечення. Виокремлені різні концепції управління та розвитку суб'єктів ринкових відносин з урахуванням їх характеристик і обґрунтування порівняно вищого рівня якості – ціннісно-орієнтованої системи управління.

Ключові слова: цілі, цінності, економічна реальність, економічна невизначеність, ефективність, ціннісні орієнтації, мережа цінностей, результуючі мотиватори, інноваційний розвиток.

H. O. Shvydanenko

SHEE “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF VALUE ORIENTATIONS

© Shvydanenko H. O., 2017

The article deals with the processes of innovative development of economic entities economic entities in the context of value orientations considering their resource provision and operation features of economic reality were investigated. Indicated that the substance categorial value reflected the economic dimension and served its criterion and value orientations – determined the parameters of the resulting economic choice.

The essence of the definitions of "economic reality" and its conceptual contours and elemental composition were provided. Work Category "values", their pace and preconditions of transformation hierarchy and forms of functioning were investigated. Established that all elements of economic reality were interrelated and interdependent, values were the most active elements of influence on essential content of economic reality and its transformation changes. Determined that a change in the content of any value leads to change the model of economic reality and its elements, and vice versa, changing the past leads to the transformation of network values. Personal values and preferences of individuals are the basis for the selection and evaluation of benefits that determine the impact of the behavior of market relations. Values are managing element of economic reality on the status and degree of influence.

Values must be an adequate basis formulating strategic goals of life and personal criteria of each employee. In this connection it is necessary to take such administrative decisions confirming their importance and the need for an objective. The presence of such

administrative decisions on criteria of activity and interaction of personnel, appropriate kind of code of conduct, introduced the most relevant ideologies, values will produce goals and standards of conduct. A mental sphere forms the value orientation of development of market relations. Experience has shown that the change in values certainly come, it concerned values as a person, entity, society. In essence value orientation provided justification for the purposes of the company and optimizing the parameters of a comprehensive resource security. Therefore, it is possible to interpret the value orientations as the resulting criterion signs of economic activity in the process of innovation development.

Experience shows that the entity of market relations in the presence of general corporate, but conscious, reasonable, coherent, accepted, important for all values in the process of reaching a synergistic effect. It is achieved through mutually reinforcing creative, proactive, creative methods of work with a high level of responsibility, autonomy and self-control in terms of changes in actual economic reality.

Features of the development on the basis of valuable orientations the justification objectives of companies and optimization of resource supply were discussed. Different management and development concepts of market relations considered their characteristics and justification relatively higher level of quality value-oriented management were singled.

Key words: objective, values, economic reality, economic uncertainty, efficiency, value orientations, a network of values, resulting motivators, innovative development.

Вступ. Сучасний етап розвитку суб'єктів господарювання характеризується різноманітними концепціями та моделями управління.

До того ж процеси глобалізації, інтеграції, інтелектуалізації, інноваційності та інформатизації зумовлюють специфіку та особливості змін реального економічного середовища. У цьому зв'язку об'єктивно необхідним є обґрунтування дієвих орієнтирів інноваційного розвитку підприємств з урахуванням основних компонентів нео-економіки. Тому сьогодні найраціональнішим варіантом інноваційного розвитку суб'єктів господарювання є ціннісна орієнтованість. Своєю чергою, це знайшло відображення у ціннісно-орієнтованій системі управління.

Проблематика розвитку у контексті ціннісних орієнтацій відображена у роботах багатьох вчених: М. Бойко, Ц. Боярко, Д. Волкової, О. Грішнєвої, С. Полонського, Я. Самусевич, А. Ручки, В. Юлдашева, С. Долана, Т. Коллера, А. Маршала, Т. Момота, С. Росса, Г.Ріккерта, А. Маслоу, М. Качана.

До того ж ціннісний вимір економічних процесів інноваційного розвитку зумовлює результативність реалізації управлінських рішень щодо функціонування господарюючих суб'єктів. Варто відзначити, що категоріальна субстанція цінності відображає економічний вимір і виступає його критерієм, а ціннісні орієнтації визначають результуючі параметри економічного вибору. Ці аспекти висвітлені фрагментарно і потребують подальшого дослідження у контексті змін економічної реальності.

Постановка завдання. Дослідити процеси інноваційного розвитку суб'єктів господарювання у контексті ціннісних орієнтацій, з урахуванням їх ресурсного забезпечення та особливостей економічної реальності їх функціонування.

Результати роботи. Термін "економічна реальність" використовував ще А. Сміт, який трактував цю дефініцію, як "світ багатства". Але зміна економічних парадигм зумовила трансформацію змістовного наповнення поняття "економічна реальність". Багато вчених вважає, що це є "світ господарюючого суб'єкта" [1, с. 89].

Елементну структуру економічної реальності детально досліджували учені К. Нордстрем і Й. Ріддерстрале [2, с. 126].

Вони виокремлюють три базові елементи, які ранжують у такому порядку: перший – технології; другий – цінності; третій – суспільні інститути. На думку учених, такий вибір

обґрунтовується багатьма аспектами, враховуючи те, що технології змінюють параметри як зовнішнього, так і внутрішнього середовищ функціонування суб'єктів ринкових відносин. Це призводить до інтенсивного зростання темпу їх економічного життя, ґрунтуючись на сучасних швидкостях передачі інформації в умовах посилення нестабільності економічної реальності.

Друга складова – цінності, які безпосередньо впливають на поведінку компанії, її персонал і на кожного індивіда, а також значною мірою формують результативність діяльності компанії. Це зумовлено тим, що кристалізація загальних цінностей, розроблення стратегічно важливих організаційних цінностей, призводить до обґрунтування на їх основі правил, норм, традицій поведінки і функціонування господарюючих суб'єктів.

Третій елемент – це суспільні інститути, які регулюють господарські відносини та ґрунтуються на поведінкових нормах господарюючих суб'єктів в умовах невизначеності. Інституціональне середовище повинно створювати таку цінність, як роль репутації держави у забезпеченні соціального благополуччя та результуючий інноваційний розвиток господарюючих суб'єктів.

Інноваційний розвиток суб'єктів ринкових відносин ми трактуємо як органічно притаманний сучасності спосіб економічного зростання, що ґрунтується на інноваційних змінах, спрямованих на розробку, модифікацію і комерціалізацію інновацій для створення цінності (благ) для усіх зацікавлених сторін.

Одна із важливих проблем сьогодення – це посилення економічної невизначеності. Основна причина цього процесу – неконтрольованість дій, і як наслідок, – незрозуміла і непередбачувана у перспективі поведінка господарюючих суб'єктів в процесі інноваційного розвитку.

Враховуючи зростаючі темпи інноваційного розвитку і можливості інформаційних систем, а також динаміку прирощення суспільного знаннєвого (інтелектуального) потенціалу на усіх ієрархічних рівнях, на сучасному етапі формуються передумови об'єктивніше передбачати тренди змін параметрів економічної реальності. Саме від рівня знань залежать основні передбачення поведінки господарюючих бізнес-суб'єктів ринкових відносин у турбулентній економічній реальності, а саме: формування дієвої мережі цінностей та ціннісних орієнтацій інноваційного розвитку; темпи впровадження нових підходів до системи організації виробництва і технології менеджменту та моделей господарювання; проведення системної конкурентної діагностики.

Отже, знання безпосередньо впливають і визначають характер поведінки суб'єктів ринкових відносин у середовищі їх функціонування.

На рис. 1 показано пропоновану концептуальну схему економічної реальності, яка дає змогу сформулювати багато висновків:

- по-перше, усі елементи економічної реальності взаємопов'язані та взаємозалежні;
- по-друге, цінності є найактивнішими елементами впливу на сутнісне наповнення економічної реальності та її трансформаційних змін;
- по-третє, якщо змінюється зміст будь-якої цінності, то змінюється модель економічної реальності та її елементів, і навпаки, зміна останніх призводить до трансформації мережі цінностей;
- по-четверте, особистісні цінності і уподобання індивідів є основою для вибору та оцінювання благ, які визначають результативність діяльності і поведінку суб'єктів ринкових відносин;
- по-п'яте, цінності є управляючим елементом економічної реальності за статусом і ступенем впливу на інноваційний розвиток.

Очевидним є те, що для ефективного господарювання і динамічного інноваційного розвитку необхідна ініціативність усього персоналу або хоча б активно налаштованого інноваційно-орієнтованого осередку (більше 30 %). Крім того, вибрані цінності можуть бути освоєні, якщо частина персоналу, передусім управлінська ланка суб'єкта господарювання, їх повністю сприймає у власній практиці та розповсюджує для усього персоналу.

Цінності повинні бути адекватним базисом формування стратегічних цілей життєдіяльності компанії та особистих критеріїв кожного працівника.

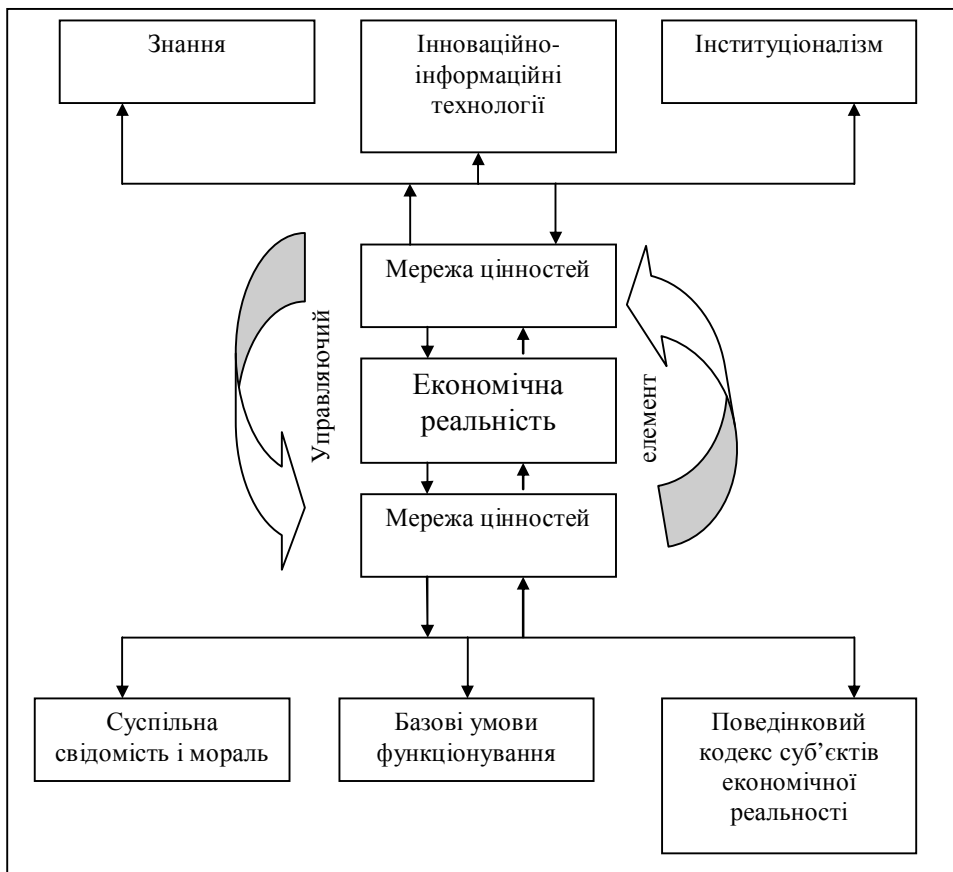

Рис. 1. Концептуальні контури економічної реальності

У цьому зв'язку необхідно приймати такі управлінські рішення, які підтверджують їх значущість та об'єктивну необхідність здійснення. Наявність таких управлінських рішень щодо критеріїв діяльності і взаємодії персоналу, своєрідного кодексу відповідних правил поведінки, максимально відповідних впроваджуваним ідеологіям цінності будуть продукувати цілі і норми поведінки. А ментальна сфера формує ціннісні орієнтації інноваційного розвитку суб'єктів ринкових відносин.

Досвід показує, що зміна цінностей безумовно відбувається, це стосується цінностей як окремої особистості, так і суб'єкта господарювання та соціуму.

І хоча можна навести багато цінностей, які є фактично незмінними (людська, національна природа), але змінюються ідеологеми щодо пріоритетності цінностей особистості, відношення до приватної власності, прав людини, релігійної належності, сукупності поглядів і переконань. Змінюються і цінності та ідеологія розвитку бізнесу, політичні, моральні цінності. Отже, цінності змінюються, якщо цей процес зумовлений об'єктивною необхідністю подальшого інноваційного розвитку.

За висловом А. І. Пригожина, цінності історично зношуються, якщо заважають розвитку [3, с. 324] (рис. 2).

Сила влади у забезпеченні нею конституційної законності як вирішальної цінності держави та суспільства, що характеризує якість законодавства. Саме законність формує основну передумову стійкості держави, її життєздатності та результативності функціонування, як універсального регулятора соціальних відносин для подальшого економічного інноваційного розвитку.

Отже, ціннісні орієнтації мають визначальний вплив на усі дії суб'єкта господарювання. Варто відзначити, що трансформується мережа цінностей і ціннісних орієнтацій розвитку дуже повільно і майже непомітно. Але вектор трансформацій може бути як прогресивним, так і регресивним (рис. 3).

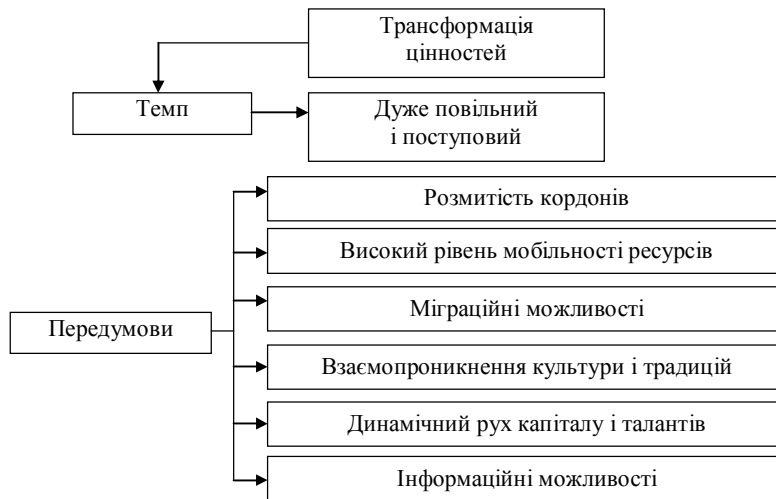

Рис. 2. Темпи і передумови трансформації цінностей

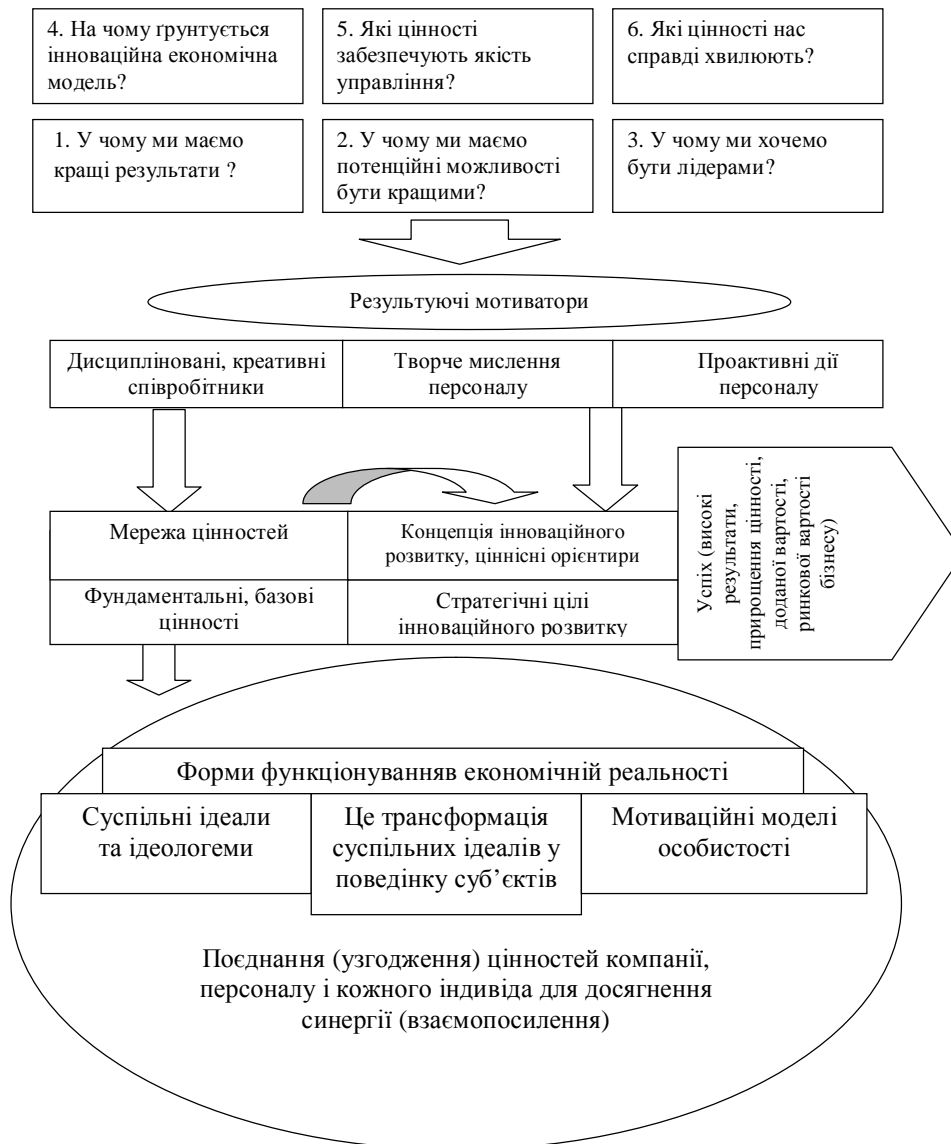

Рис. 3. Фундаментальні (базові) цінності і форми їх функціонування

Інноваційний розвиток компаній безумовно потребує комплексного ресурсного забезпечення, але також і врахування усієї сукупності ціннісних орієнтацій, які регулюють суспільні відносини та характер поведінки кожного індивіда, усього персоналу та суб'єкта господарювання.

По суті ціннісна орієнтація передбачає обґрунтування стратегії, цілей діяльності компанії та оптимізуючих параметрів ресурсного комплексного забезпечення. Тому можливе трактування ціннісних орієнтацій як результируючих критеріальних ознак економічної діяльності у процесі інноваційного розвитку.

Досвід показує, що суб'єкт ринкових відносин, за наявності загальнокорпоративних, але усвідомлених, обґрунтованих, узгоджених, прийнятних, важливих для усіх цінностей в процесі діяльності досягає синергетичного ефекту. Він досягається за рахунок взаємопідсилювальних креативних, проактивних, творчих методів роботи за високого рівня відповідальності, самостійності і самоконтролю в умовах змін реальної економічної дійсності.

Ще раз потрібно акцентувати увагу, що цінності як цілеспрямовані вектори забезпечення досягнення визначених результатів повинні бути вирішальними, корпоративними, відображати помисли кожного. Це вища ієрархія цінностей, які є інтегрованими з урахуванням ознак первинних цінностей. Саме ціннісні орієнтири є довгостроковими, перспективними, дієвими інструментами успішного функціонування та інноваційного розвитку бізнес-організацій (рис. 3).

Суспільна свідомість, яка відображає суспільне життя, формується під впливом історично створених суспільством норм поведінки, моральних критеріїв і устоїв. І хоча суспільна свідомість не є сукупністю свідомостей окремих індивідів, але вони органічно пов'язані між собою як прямими, так і оберненими зв'язками.

Контент-діагностика досліджень науковців щодо концепцій управління та моделей економічного розвитку суб'єктів ринкових відносин дає змогу прослідкувати трансформації поглядів і задумів у системі менеджменту (рис. 4). Очевидним є те, що кожна із цих концепцій відіграла важливу роль у прийнятті управлінських рішень у процесі розвитку суб'єктів господарювання.

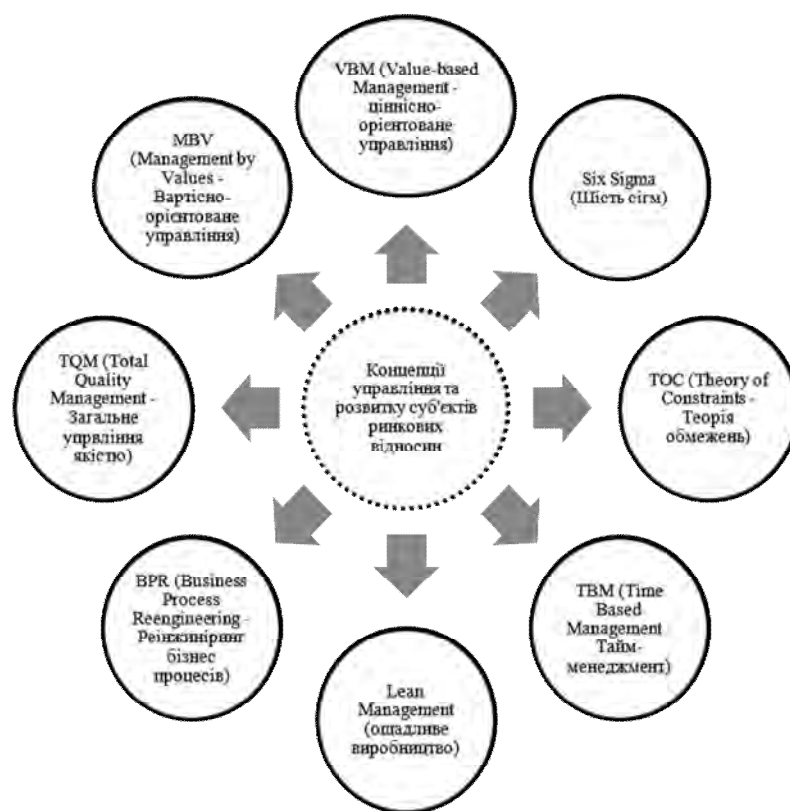

Рис. 4. Концепції менеджменту функціонування і розвитку суб'єктів господарювання

У процесі визначення та обґрунтування цілей передбачається, що їх синергетика повинна втілюватися у різноманітні стратегії функціонування і розвитку бізнес-структур, які повинні бути органічно пов'язаними із системою менеджменту.

Якість управління будь-якою компанією можна визначити за її різними елементними складовими. Враховуючи пріоритетність інтелектуальної складової в інноваційному розвитку, особливо актуальним є визначення її впливу на результуючі індикатори та створення необхідних передумов для виникнення саме синергетичного ефекту.

За результатами проведеної діагностики різних методичних принципів управління за критерієм можливостей досягнення синергетичного ефекту можна стверджувати органічну залежність його величини від рівня якості наявної системи менеджменту компанії.

Очевидно це зумовило пошуки такої системи, яка б об'єднала усі мотиватори, спрямовані не тільки на задоволення споживчого попиту, а й на його формування, а також досягнення прогнозованих результуючих індикаторів у процесі інноваційного розвитку суб'єктів ринкових відносин (рис. 5).

Рис. 5. Сутність управління і розвитку суб'єктів господарювання за різними методичними підходами

Тому на сучасному етапі особлива увага приділяється ціннісним аспектам управління і наголошується на розмежуванні таких дефініцій, як “вартість” і “цінність”. Ця проблема виникла наприкінці XIX і на початку XX ст. Це пов'язано з тим, що у перекладах з німецької та англійської мов ці терміни ототожнюються. Але потрібно відзначити, що залежно від контексту дослідження, змістовне наповнення цих термінів відрізнялося.

На рис. 5 показані різні підходи, зокрема вартісно- та ціннісно-орієнтовані. На наш погляд, потрібно врахувати те, що категорія “цінність” багатозначуща, багатоаспектна, органічно прийнятна для знанневої економіки у процесах розуміння та використання знань у практичній економіці. Крім того, сьогодні інноваційний розвиток суб'єктів господарювання в економічній

реальності ґрунтується на процесах глобалізації, інтелектуалізації, інноваційності та інформатизації з урахуванням сукупності ціннісних індикаторів.

Висновки. Ціннісний вимір виступає дієвим інструментом інноваційного розвитку суб'єктів ринкових відносин, новим способом організаційного управління з використанням людських вподобань і знань в інтегрованому управлінському механізмі. Основні вартісні індикатори (додана вартість, ринкова вартість бізнесу) є корпоративними результуючими цілями, досягнення яких не суперечить, а, навпаки, сприяє створенню маржинального втілення цінності в інтелектуальному просторі її формування. Отже, управління за ціннісними орієнтирами набуває особливого значення, оскільки є одним із дієвих інструментів динамічного інноваційного розвитку бізнес-структур в умовах посилення глобальної конкуренції, невизначеності змін економічної реальності за сучасними тенденціями функціонування бізнесу.

Порівняно вищий рівень якості управлінської ціннісно-орієнтованої системи зумовлений взаємним посиленням забезпечення одержання саме визначених кінцевих параметрів діяльності та інноваційного розвитку суб'єктів ринкових відносин, який ґрунтується на результуючих мотиваторах сукупних потенційних, динамічних можливостей, включаючи творчий потенціал кожного індивіда. Це приводить до виникнення синергетичного ефекту, величина якого залежить від дієвості системи результуючої мотивації персоналу, міри взаємовідповідальності та узгодження дій з досягнення загальнокорпоративних цілей, ґрунтуючись на цінностях.

1. Ананьин О. Экономическая теория. Кризис парадигмы и судьба научного сообщества // Вопросы Экономики-1992. – № 10. – С. 89. 2. Нордстрем К., Риддерстралле Й. Бизнес в стиле фанк. Капитал пляшет под дудку таланта: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге. – СПб., 2005.– 258 с. 3. Пригожин А. И. Цели и ценности. Новые методы работы с будущим / А. И. Пригожин. – М.: Издательство “Дело”. АНХ.2010. – 432 с. 4. Коллинз Дж. Построенные навечно [Электронный ресурс] / Дж. Коллинз, Дж. Поррас; пер. с англ. В. Мишучкова. – М.: Манн, Иванова и Фербер, 2014. – 368 с. – Режим доступа: http://www.mann-ivanov-ferber.ru/assets/bookparts/built_to_last/built_forever_read.pdf/. 5. Долан С. Управление на основе ценностей. Корпоративное руководство по выживанию, успешной жизнедеятельности и умению зарабатывать деньги в 21 веке / С. Долан, С. Гарсия; пер. с англ. – М.: Претекст, 2008. – 320 с. 6. Бушуев С. Д. Модель гармонизации ценностей программ развития организаций в условиях турбулентности окружения // С. Д. Бушуев, Н. С. Бушуева, Р. Ф. Ярошенко. Управление развитием сложных систем. – 2012. – № 10. – С. 9–13. 7. Боярко І. М., Самусевич Я. В. Теоритичні аспекти системи ціннісно-орієнтованого управління підприємством // Бізнес-інформ. – 2012. – № 9. – С. 35–38. 8. Момот Т. В. Оценка стоимости бизнеса: современные технологии / Т. В. Момот. – Х.: Фактор, 2007. – 224 с.